

11è Seminari Crisis i cicles en la Història: "Fam i mortalitat a l'Europa medieval i moderna: relacions i interaccions"

L'excés de mortalitat causat per la desnutrició o per malalties induïdes per la desnutrició i la fam, el tret distintiu que permet diferenciar la fam de la carestia (Cormac Ó Gráda, 1999).

Aquest criteri s'enfronta, però, en la praxis historiogràfica, amb les dificultats de diferenciar la mortalitat causada per malalties la letalitat de les quals no depenia dels nivells de nutrients. La pesta bubònica, els tètanus, la febre groga o la malària, com demostraren els epidemiòlegs.

D'altra banda, com és ben conegut dels treballs de Jean Meuvret, René Baehrel i Pierre Bourdieu, les crisis de mortalitat foren causades per brots de pesta bubònica que no havien estat precedides per una desnutrició causada per la fam exposava els individus a contraure malalties i provocava, a més de la mortalitat, les epidèmies irrompien sovint en contextos de normalitat alimentària i caudada per la societat, els millor nodrits. Al seu torn, les epidèmies podien desencadenar una crisi de la producció agrària, el comerç i l'abastament de les ciutats.

En aquest seminari, coordinat pels professors de la Universitat de Lleida Pere Benito i Miquel Àngel Ferrer, es vol explorar la complexitat de les relacions i interaccions entre les crisis alimentàries i les recerques relatives a les crisis del període medieval i de la primera edat moderna, condicions de l'Occident occidental.

Seminari de recerca:

EPIDEMED

*Más allá de la Peste Negra.
Epidemias y crisis de mortalidad
en el nordeste peninsular, siglos XI-XVI:
reconstrucción de ciclos, medición de efectos y
análisis de respuestas*
(Ministeri de Ciència i Innovació,
PID2020-117839GB-I00)

ARQHISTEC

**'Food Economies and Population Dynamics in
Western Mediterranean: Archaeology and
History of Pre-modern Societies Group'**
(Universitat de Lleida)

Coordinadors científics:

Pere Benito i Monclús (UdL)
María José Vilalta i Escobar (UdL)
Antoni Riera i Melis (IEC)

Informació i enllaç a la sessió:

albert.reixach@udl.cat

Organitza:

Amb el suport de:

Il·luminació del *Tractatus quartus* de Gilles li Mu
Pierart dou Tielt, que representa l'enterrament de
Negra a Tournai (comtat de Fland

**11e Seminari
Crisis i cicles en la I**

**Fam i mortal
a l'Europa me
i moderna: rela
i interaccio**

MODALITAT VIRTU

1 de juny de 202

Universitat de Llei
Facultat de Lletres

15:00 Presentació

15:15

Guido Alfani

(Università Bocconi Milano)

*The timing and causes of famine:
the European experience*

16:00

Adam Franklin-Lyons

(Emerson College, Boston, MA)

*Ships that Pass in the Night:
Interactions between Famine and
Plague in the Crown of Aragon,
1348-1400*

16:45

Joan Maltas Montoro

(Universitat de Lleida)

*Crisis de mortalitat i preus dels aliments
a Catalunya abans de la Pesta Negra*

Representació de la dansa de la mort a la façana de la capella de
Santa Caterina d'Eppingen (Baden-Württemberg)

L'excés de mortalitat causat per la fam, per malalties induïdes per la fam, ha estat considerat avui com un dels principals marcadors de la fam, el tret distintiu que diferencia la fam de la carestia (Gráda, *Famine. A Short History*, 2009: 90-128). Aquest criteri s'aplica en la praxis historiogràfica, amb l'objectiu de discernir entre la mortalitat induïda per la fam i la mortalitat causada per malalties letals de les quals no depenia de la nutrició de la població; malalties com el tifoide, la pesta bubònica, els tètans, la grega o la malària, com demostren les epidèmies a la dècada de 1340-1350. Aquesta banda, com és ben conegut dels treballs de Meuvret, René Baehrel i Pierre Chagny, França d'Antic Règim, en molts casos de mortalitat foren causades per bubònica que no havien estat precedides ni caresties. Per tant, tot i que la fam causada per la fam exposava els individus a contraure malalties i provocava, gairebé sempre, increments de les taxes de mortalitat, les epidèmies irrompien sovint en condicions de normalitat alimentària i causaven efectes tot entre els grups privilegiats de la població millor nodrits. Al seu torn, les epidèmies desencadenar una crisi alimentària amb efectes perturbadors sobre la producció, el comerç i l'abastament de les ciutats.

En aquest seminari volem abordar la complexitat de les relacions i interaccions entre les crisis alimentàries i les crisis de mortalitat sobre la base de noves recerques recents sobre les crisis del període medieval i de la modernitat, conduïdes des de diversos observatoris de la Mediterrània occidental.